

Waar is het feest niet?

De tangens van feest en religie in ons hart

Alberic Brusckhe ocsó

ERFECT GEORGANISEERD FEEST!” Als iemand dat tijdens een feest boven het lawaai uit bij een ander in het oor schreeuwt, dan lokt dit een enthousiast ‘YES!’ uit. Een feest mag georganiseerd zijn, en liefst goed ook. Niemand hoor ik de vraag stellen of een georganiseerd feest eigenlijk wel een echt feest mag heten. Bij religie is het anders.

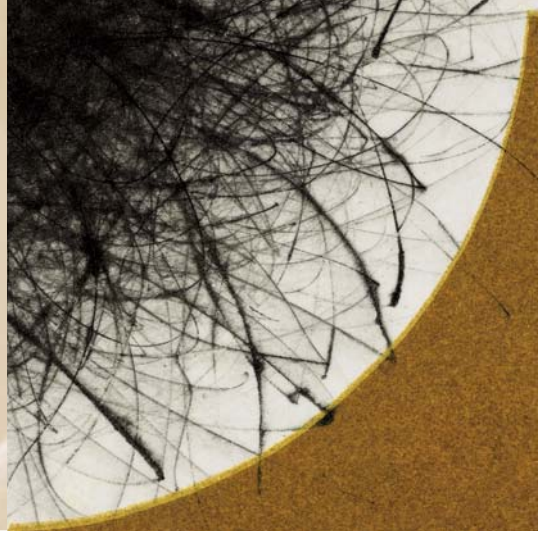
De term ‘georganiseerde religie’ werkt als een krachtig wapen dat alle religie met enige zweem van organisatie in één klap onderuit haalt, terwijl op de puinhopen de spreker zelf zichtbaar wordt, zegevierend in stralende authenticiteit. Waarom werkt die truc zo goed bij religie en slaat hij niet aan bij ‘georganiseerde feesten’? In dit essay wil ik puinhopen vermijden noch maken, maar vooral zonder trucjes hardop nadenken over de vraag waar feest en religie elkaar raken. Een verkenning rond de *tangens* van feest en religie in ons hart, waar ik uiteindelijk het feest, ten diepste ontspringend aan religie, overal aantref. Want... waar is het feest niet?

Feest, religie en misdaad

Maar eerst wil ik teruggaan naar mijn eerste vraagstelling. Mogen georganiseerde feesten echt feesten heten? Is georganiseerde religie nog wel echt religie? Is bij feest en religie niet juist het spontane, ongeorganiseerde, natuurlijke en ongedwongene een absolute voorwaarde voor echtheid en authenticiteit? Laten we, om het monastieke perspectief op het spoor te komen, even *out of the box* denken en naar het fenomeen ‘misdad’ kijken.

Voor de eerste generatie christelijke monniken was het duidelijk dat alles wat een mens bezit aan goederen zonder het echt nodig te hebben, gestolen is van diegene die het wel nodig heeft.¹ Want, zo redeneerden ze, wat is ons bezit, buiten datgene wat we meenemen na onze dood? Niets, dus! Alleen voor zover we binnen de orde van de liefde leven, zal de tand des tijds geen vat op ons hebben. Hoewel ze diep in het vlees snijdt, ben ik het roerend eens met die visie. Mijzelf plaatsend in het licht van deze waarheid zie ik dat ik haast geen stap kan zetten zonder dat

Alberic Bruschke ocsso (°1956) is abt van de trappistenabdij Sion in Diepenveen, en adjunct-hoofdredacteur van *De Kovel*. In zijn abdij leidt hij o.m. de maandelijkse samenkomsten *Bijbelwoorden ervaren* en beheert hij *Contemplatie Online*, een digitale 'dienst' voor wie zich verdiept in eeuwenoude monastieke teksten.

ik in het klein doe wat de kruimeldief op iets grotere schaal doet. En wat de kruimeldief verricht, verschrompelt in vergelijking met het doen en laten van puis-sant rijke mensen, bedrijven en landen. Zo word ook ik, in monastiek perspectief, aan de draad van de misdaad geregen, al pleeg ik geen strafbare feiten. Naar ik hoop bega ik geen georganiseerde misdaad en ben ik dus tamelijk authentiek: een spontane, ongeorganiseerde, natuurlijke en ongedwongen misdadiger. Die hoop wordt bij enig nadenken echter de bodem in geslagen, want de manieren waarop ik als consument aan mijn trekken kom en waardoor ik *ipso facto* anderen zelfs het broodnodige ontfutsel, zijn doorgaans uitstekend georganiseerd.

Ik hoop wel dat deze excursie naar de misdaad in monastiek perspectief hoofd en hart geopend heeft voor de universele dimensie van het mens-zijn. Wat ik bij anderen en in de wereld zie gebeuren, gebeurt ook in mij – anders zou ik het niet eens herkennen. Dat is de vrolijke en vreselijke wetenschap waar ik als mens, maar zeker als monnik, niet aan ontkom. En wat er in mij gebeurt, daar ligt mijn werkveld: alles in goede orde naar God brengen, als de schat waar mijn hart is. Verder bezit ik niets, en is al het overbodige wat ik vergaard heb misdaad. Op de bodem van dit besef – niets hebben in de wereld die voorbijgaat – kan datgene ontluiken wat werkelijk feest en religie mag heten. Het menselijke organisatievermogen werkt dan ondersteunend, op de juiste wijze ingezet en op het goede moment weer losgelaten.

Feest in en buiten de orde

Net zoals de misdaad zijn feest en religie universele werkelijkheden die door mij heen lopen als draden die ik niet kan doorknippen, of het me nu bevalt of niet, of het georganiseerd is of niet. Georganiseerd feest is in het klooster dagelijkse kost, vooral als je de woorden 'viering' en 'vieren' feestelijk ernstig neemt. Verspreid over getijden *vieren* we in de abdij zevenmaal een *viering*: zevenmaal daags een georganiseerd feest. Wordt een authentiek mens daar niet ziek van? En dan zijn er nog de maaltijden in de refter, die eenzelfde soort georganiseerd feestkarakter

hebben. Zo wordt me dagelijks heel wat georganiseerd feest aangeboden. Maar er is ook feest dat me toevalt buiten de orde van de dag, als organisch deel van het geheel, zonder echt georganiseerd te zijn. Dat kan tijdens die georganiseerde vieringen en maaltijden gebeuren, vooral als de organisatie faalt. Er kunnen zich dan momenten openen die ongekend feestelijk zijn. Zoiets kan ook gebeuren door een kleine verschuiving van mijn aandacht. Dit zijn momenten die zich buiten alle door mensen georganiseerde orde voordoen, en die op de schrale huid van de dagdagelijkse ziel weldadig werken, als één drupje zelf waardoor alles in orde komt. Dit feest, deze religie, is voortdurend aanwezig en beschikbaar. Vergelijken hiermee verbleken alle georganiseerde feesten en vieringen, althans voor wie zich niet laat bevangen door de uitzichtloze beloftes van het menselijk organisatievermogen.

Wat echt feest mag heten valt buiten het menselijk organisatievermogen. Het echte feest is van een andere orde, het heeft een dimensie die de hele menselijke werkelijkheid in zich opneemt. En ik geef toe: dat klinkt al verdacht religieus. Maar zonder dit naar religie smakende perspectief is het grootste feest in mijn beleving al gauw een verschrikkelijk ‘moeten’, herrie om niks. Is het iets van mij? Een dichteres, die ‘die monniken’ van dichtbij kwam bekijken in onze abdij, voelde hoe reserve, vreemdheid en afstand smolten tot een bronwel en een stroom, toen ze dit goddelijk-menselijk perspectief herkende. Het is hier feest, zag ze, de stilte viert hier haar eigen feest.²

Een andere dichter, die uiteraard evenmin in dit feestnummer van *De Kovel* mocht ontbreken, gebruikte zijn ogen, maar vooral zijn verbeelding, om de stille binnentuin van zijn eigen abdij tot het betoverende decor voor milde frivoliteiten te herscheppen. Ik las zijn vers en herkende er een misdadig soort organisatie in, dat alleen benaderd wordt door wie de euvele moed opbrengt om de kwadratuur van de cirkel te berekenen: het onmogelijke dus dat buiten alle perken gaat, maar waarin je toch de ultieme vrede vindt. *In pace frivola*. Ik geef het graag door, aan jou die dit leest, als het estafettestokje van het nooit eindigende feest.

Elkaar teksten aanreiken die ons openen voor het feest, is een feest op zich. Maar het hoeft niet per se via teksten te gaan. Stilte, een gebaar van goedheid, een kwinkslag, een oogopslag – ze vermogen soms evenveel. Het feest van religie – verbinding met de Ene – is overal en altijd mogelijk. Verwonderd om je heen kijken volstaat al om de retorische vraag te doen opwellen: *Waar is het feest niet?* Laten we al ons organisatievermogen inzetten, en het in dienst stellen van het feest dat we uiteindelijk zullen mogen delen met velen.

Noten

- 1 Zie: Cassianus, *Collationes* 3,8-9.
- 2 Zie: Ria Borkent, *Brevieren*, blz. 14 in dit lustrumnummer.

Dirk Hanssens osb

HORTUS CONCLUSUS

Abdij Keizersberg, Leuven

Struin nog even door de kloostertuin. Vergeet de strijd. Hier delen tijd en eeuwigheid de wet der vrede. Kijk naar wat gezet in vroeger jaren zijlings dood verjagen moest: de sierpilaren. Zie hen flirten met de kwadratuur. *In pace frivola.*

En wat hen een voor een zo beeldig maakt: hun weeld'rig kapiteel. De kraag acanthus torst vertier uit guur toneel, de dorst die 't hoofd in schemerduister hult. Begluur de duivels om de tuin geleid. *In pace frivola cessabit umbra.*

Ga diep de hortus in, daar wuift het kattenkruid plezier. Geluid ontbreekt. Tot plotseling vanuit de wingerd Hildegard van Bingen ter fonteine stuift. Het knispert aan de schenen van haar mededinger dood. Kornoeljevuur. *Cessabit umbra.*

't Besloten hofje viert het feest met kruizemunt en vlier. De derwisj Hildegard begeeft zich naar het middelpunt, berekent het kwadrant. Zij danst en tovert weer tevoorschijn al wat tussen hart en hand verdween: de liefde Gods. *In pace frivola.*

Uit het door Sebastiaan van Steenberge getoonzette libretto *In pace frivola.*

Dirk Hanssens osb (*1962) is monnik van de Leuvense abdij Keizersberg en hoofdredacteur van *De Kovel*. Naast essays over spiritualiteit en religieuze literatuur (ook in boekvorm), schreef hij libretto's voor Vlaamse componisten, onder wie Peter Pieters, Kurt Bikkembergs en Sebastiaan van Steenberge.